

Írók Lázdása – Erdélyből

Érthetetlen számomra, hogy a Mezey Katalin által szerkesztett nyilatkozat, amely egy általános elítélése lett volna a gyűlöletbeszédnek, ebben a feszült helyzetben nem tudott érvényre jutni a választmányban, és érdemben meg sem tárgyalták. Evvel a döntésével a választmány végképp túlment azon a határon, amelyet el tudnék fogadni.

Írók lázdása

Néhány hét leforgása alatt több mint 120 magyar író, közöttük ismert határon túli alkotók léptek ki a Magyar Írószövetségből. Lépésüket az váltotta ki, hogy a szövetség választmánya nem határolódott el egyik tagtársuk, Döbrentei Kornél antiszemitanak, kirekesztőnek tartott beszédétől, mely az év elején hangzott el a Tilos Rádió ellen szervezett tüntetésen. Lokodi Imre, Mihály László és Szűcs László összeállítása. ([ERDÉLYI RIPORT](#))

Magyarországon jelenleg nyolc szakmai szervezet foglalkozik a professzionális írók képviselésével, ami sajátos magyar csúcs, hiszen Európában többnyire 1–3 szervezet képviseli országonként az írók érdekeit. Az 1945-ben alapított, néhány hete még több mint 1200 tagot – közel egytizedük határon túli alkotó – számláló Magyar Írószövetség mellett a rendszerváltozás óta létrejött a Szépírók Társasága, az Írók Szakszervezete, a Magyar Írók Egyesülete, a Fialat írók Szövetsége, a Független Írók Egyesülete, s ehhez a körhöz tartozik a PEN Klub, valamint a József Attila Kör. Erdélyben több éve kezdeményezték egyes írók saját szakmai szövetség létrehozását, ennek nyomán alakult meg az Erdélyi Magyar Írók Ligája. A Magyar

Írószövetségen belül nem új keletűek a konfliktusok, ám a mostanihoz hasonló tömeges kilépésekre nem volt példa. Íme a történések vázlatos kronológiája: január 11-én Döbrentei Kornél költő, az írószövetség választmányi tagja beszédet mond a karácsonykor keresztényellenes tartalmú mondatokat sugárzó Tilos Rádió elleni tüntetésen. (A beszéd szövegét lásd keretes anyagunkban.) Ezt követően Parti Nagy Lajos és Nadas Péter jelzi: az „alig kódoltan” antiszemita, gyűlöletkeltő beszéd miatt kilép az írószövetségből. Február második felében 24 író tiltakozó levelet fogalmaz meg, majd újabb írók – Balla D. Károly, Kertész Ákos, Görgey Gábor – is bejelentik kilépésüket. Március 2-án a szövetség választmánya kevés ellenszavazat és tartózkodás mellett úgy dönt, nem foglal állást Döbrentei ellen, sőt azt sem bocsátják szavazásra, hogy a testület elhatárolódjon az antiszemizmustól. A választmány az elhatárolódás

helyett nagy többséggel arról döntött, hogy új keltezéssel elfogadja az elnökség által az ügyben február 2-án kiadott közleményt. Az ismételten kiadott nyilatkozat szerint a testület „most is, mint eddig is, távol tartja magát minden politikai szélsőségtől, és nem kívánja tagjaival szemben a gondolat- és véleményrendőrség szerepét betölteni”.

A zárt ajtók mögött két órán át tartott ülésen szinte végig a Döbrentei-beszéddel kapcsolatos napirendi pont volt a téma. A tiltakozó írók közül csak Lengyel Balázs volt jelen. Azok részéről, akik nem voltak hajlandók elhatárolódni a Döbrentei-beszéd szellemiségétől, olyan vélemény is elhangzott, hogy a költő szónoklata sem kódoltan, sem nyíltan nem tartalmazott antiszemita kitélt.

Március 10-én immár tömeges méretet ölt a távozás: 84 író jelzi nyílt levélben, hogy nem kíván a továbbiakban a Magyar Írószövetség tagja lenni. Az aláírók között van többek között Ágoston Vilmos, Balla Zsófia, Esterházy Péter, Fejtő Ferenc, Grendel Lajos, Konrád György, Kovács András Ferenc, Kukorelly Endre, Oravecz Imre, Tolnai Ottó, Vámos Miklós. Egy nappal később Alternatív Kossuth-díjjal tüntetik ki Döbrentei Kornélt... A díjat odaítélő Alternatív Magyar Művészeti Díj Alapítvány kuratóriumának tagjai: Gyurkovics Tibor író, Jankovics Marcell filmrendező, Makovecz Imre építész, Melocco Miklós szobrászművész és Schrammel Imre keramikus.

Nem fedte fel magát a többség

A kilépők egyike, Konrád György úgy fogalmazott, hogy nem örül a Magyar Írószövetség felbomlásának, de szerinte arra sincs szükség, hogy „olyan emberekkel, akik bennünket sátánnak tartanak, kölcsönösen veregessük egymás vállát”. A Nemzetközi PEN Klub volt elnökének a Frankfurter Allgemeine Zeitungban jelent meg cikke, amelyben a magyar íróársadalom elmúlt évtizedeinek felidézése mellett kitért a legutóbbi vitára is. Konrád hangsúlyozza, hogy álmában se jutna eszébe antiszemitának tartani az írószövetségi tagok tömegét, „mindenesetre tény: nem fedte fel magát az a finom érzésű többség, amely nem értékeli ezt a hangnemet”.

Végel László vajdasági magyar író is azok közé tartozik, akik kiléptek az írószövetségből. Döntését az alábbiakkal indokolta: „Szerbiában szinte naponta találkozom a gyűlöletbeszéddel, a kirekesztő nézetekkel, a származás alapján való megkülönböztetéssel. Már tíz-tizenöt évvel ezelőtt nyilvánosan és erélyesen szembeszálltam ezzel, ezért menesztettek munkahelyemről, megbélyegeztek, az állami médiában pedig lincshangulatot gerjesztettek ellenem. Mélységesen megdöbbenett tehát, hogy a Magyar Írószövetség választmánya saját keretein belül nem tudott szembeszállni a xenofóbiával és a gyűlöletbeszéddel, ezért erkölcsi tőkém megőrzése érdekében, szavaim szerbiai hitele miatt kilépek a Magyar Írószövetségből, amely az elmúlt években, sok más, a kisebbségi közösségemet érdeklő kérdéssel kapcsolatban, mint például a kettős állampolgárság, mély hallgatásba burkolózott.”

Végel László

Néhány nappal később Szabó Magda Kossuth-díjas író az alábbi rövid levélben fordult Kalász Mártonhoz, az írószövetség elnökéhez: „Tisztelt Elnök Úr! Sajnálom, hogy részint a Párizsból való érkezésem utáni azonnali intéznievalók miatt csak ma értesíthetem a következőkről: választmányi tagságommal rendelkezzenek, s tekintsék nagyon átgondolt döntésnek elhatározásomat, hogy az Írószövetségből kilépek. Jó egészséget kíván s írói minőségében sok sikert Szabó Magda Kossuth-díjas író, Debrecen díszpolgára, a Református Teológia és a Miskolci Egyetem díszdoktora, a református hittudományok doktora.”

Fékezzük magunkat!

Március közepén öt erdélyi író – Gálfalvi György, Gálfalvi Zsolt, Horváth Andor, Kántor Lajos, Lászlóffy Aladár – közös levélben fejezte ki aggodalmát az írószövetségben történtek miatt. Mint írják: „Megdöbrentő, ami ma a Magyar Írószövetség körül és az írószövetségben történik. (...) Az egymásnak feszülő, minden irányból szított indulatok (...) eljelentéktelenedéssel, sőt széthullással fenyegetik azt az írószervezetet, amelyben több mint egy évtizede mi is otthon érezhettük magunkat. Arra kérünk minden bent és kint lévőt, fékezzük magunkat, ne hallgassunk rossz tanácsadókra – állítsuk meg a veszélyes folyamatokat.” Egyébként értesüléseink szerint a választmány erdélyi tagjai közül Kántor Lajos és Gálfalvi György tartózkodott, míg Ferenczes István, Farkas Árpád, Szilágyi István és Lászlóffy Aladár Döbrentei mellett szavazott.

Kötelességem elutasítani

Az utóbbi napokban igyekeztünk megszólaltatni az ügyben érintett erdélyi írószövetségi tagokat, illetve azokat, akik távoztak a szövetségből. Kovács András Ferenc József Attila-díjas marosvásárhelyi költő, a Látó szépirodalmi folyóirat szerkesztője is kilépett a Magyar Írószövetségből. Döntésének okáról nem kívánt részletesen nyilatkozni, azt azonban megjegyezte, „ha kilépésének okáról Parti Nagy Lajos mindössze egy mondatot mondott, akkor nekem semmit nincs mit mondanom, hozzátennem”.

Visky András

Visky András író, dramaturg, a kolozsvári Koinónia Kiadó igazgatója a Döbrentei-beszéd kiváltotta tiltakozások idején az Egyesült Államokban tartózkodik, hazatérve értesül az egyre nagyobb hullámokat verő írószövetségi botrányról. Ma már ő is a százhusz kilépő között van. Döntése, hogy kilép az írószövetségből, összefüggésben áll ugyan a többi száztizenkilenc tag megnyilvánulásával, ám úgy érezte, ezt külön is meg kell indokolnia. „Nem a gesztus csoportos jellegét tartom fontosnak, hanem a személyes megnyilatkozást. Megítélésem szerint a Magyar Írószövetség választmányának igenis feladata állást foglalni a gyűlöletbeszéddel szemben. Csak így őrizheti

meg erkölcsi hitelét egy olyan szituációban, amelyben például engem, Kolozsváron élő magyar írók kellene védelmébe vennie. Döbrentei célzásaiban nagyon hamar önmagamra tudok ismerni kisebbségiként, hasonló szövegek itt is elhangzanak, ha főként nem is magyar nyelven. Az inszINUÁCIÓK, a tömeget tűzbe hozó kinyilatkoztatások arról, hogy tulajdonképpen a kisebbség volna az, amely uralkodni akar a többségen valamiféle obskúrus vallási összeesküvés részeként, túllontúl ismerősek számomra. Ilyen kitalált »összeesküvés« cselekvő tagjaként üldözték a családomat, volt börtön, volt kitelepítés, folyamatos hátrátétel és megbélyegzettség. Ha magamra ismerem a mégoly ravasznak hitt, és hát persze azért egyáltalán nem félreérthetően kódolt gyűlöletbeszédnek, akkor kötelességemnek tartom elutasítani azt, a saját szabadságom védelme érdekében” – véli Visky, aki szerint a gyűlöletbeszédet egy írószövetségnek értelmeznie kell. Számára ugyanis – mondja – nem az a legfontosabb kérdés, hogyan ítélik meg Döbrentei Kornélnak a Tilos Rádió elleni tüntetésen mondott beszédét, hiszen nem ez az első hasonló jellegű megnyilatkozása. „Úgy gondolom, hogy az írószövetség válaszmánya ezt a feladatot nem oldotta meg. Érthetetlen számomra, hogy a Mezey Katalin által szerkesztett nyilatkozat, amely egy általános elítélése lett volna a gyűlöletbeszédnek, ebben a feszült helyzetben nem tudott érvényre jutni a válaszmányban, és érdemben meg sem tárgyalták. Evvel a döntésével a válaszmány végképp túllent azon a határon, amelyet el tudnék fogadni. Magam sem hiszem azt persze, hogy a kilépők és a bent maradók közötti határ az erkölcsileg »tisztákat« és a »tisztátalanokat« választaná szét. Elkésérít viszont az a vélemény, hogy a kilépések az írószövetség megtisztulását hozták volna, és ezzel egy régi folyamat végre betetőződött. Ha megnézzük a kilépők névsorát, aligha lehet jó szívvel azt mondani, de még gondolni is, hogy azok az írók, akik nemzetközi porondon kulturálisan megjelenítik a magyarságot, fekélyek lettek volna a Magyar Írószövetség testén. Tudom, hogy a kilépések megtisztulási folyamatként való értékelése nem az írószövetségtől származik, de az írószövetség elnökének, válaszmányi tagoknak lovagiasságból talán erre is reagálniuk lehetett volna. Tegyük kísérletet arra, ezt látom feladatnak, hogy nevének nevezve a gyűlöletbeszédet, nagyvonalúan, sőt, ha lehet, szeretettel ítélkezzünk íróársaink felett.”

Elszakadt a láthatatlan szál

Szilágyi Júlia kolozsvári esszéíró, kritikus közel tizenöt éve tagja a Magyar Írószövetségnek, azóta, hogy a szervezet a változások után automatikusan tagjai közé fogadta a Magyarországon kívül élő magyar alkotókat. „Az írószövetségnek az akkori döntése nekem rendkívül jólesett – meséli –, annál rosszabbul esik azt tapasztalni, hogy az a láthatatlan szál, ami eddig összefogott, most elszakadt.”

Szilágyi Júlia elsős elemistaként még viselte a sárga csillagot. Nagyszüleit elhurcolták, ő megmenekült, mert – mint a Kalász Mártonhoz írott levelében hangsúlyozta – „volt olyan ember, aki másként érezte át és gyakorolta kereszténységét és magyarságát, mint az egykori és mai eszmebitorlók.” Döbrentei Kornél megnyilatkozásai így őt személyében is érintik, de nem kizárólag személyes érintettsége készítette arra, hogy kilépjen az

írószövetségből. „Nem tudok egyetérteni azokkal, akik megbékélést szorgalmaznak, mert nem tagadhatom meg a nagyszüleim emlékét” – mondta megkeresésünkre. Döbrentei beszédei, valamint az írószövetség választmányának a „semleges” hozzáállása miatt felvette a kapcsolatot néhány író barátjával, és megosztotta velük azt az érzését, hogy ki kell lépnie az írószövetségből, mert elfogadhatatlannak tartja a választmány álláspontját. Történt mindez két nappal azelőtt, hogy megkapta a közel kilencven írószövetségi tag által aláírt kilépési nyilatkozatot... „Nem azon csodálkozom, hogy ahol 1200 tag van, ott nagyon különbözőek az emberek tehetség, szemlélet, politikai opciók tekintetében. Ez természetes. Bár kérdés, hogy ezerkétszáz író valóban alkothat-e zavaros helyzetekben is szilárd eszmei egységet. Talán, ha van minimális közmegegyezés. Most kiderült, hogy ez a minimum nem létezik, ezért talán nem is baj, hogy ez megtörtént. Érdekes, hogy a német PEN Klub elnöke tisztulási folyamatként értelmezi a magyar írók mozgalommá nőtt tiltakozását, és emlékeztet arra, hogy Magyarország néhány héten belül az Európai Unió tagja lesz. Márpedig – jegyzi meg Johanno Strasser – Európában az antiszemitizmus törvényen kívül van helyezve, Magyarországon meg mintha évek óta csekély lenne az ellenállás az antiszemita megnyilatkozásokkal szemben. És most ez az írócsoport nem hajlandó a kirekesztő nézeteket beilleszteni a véleményszabadság igencsak rugalmas értelmezésébe. A rugalmasságnak kell legyen valamilyen határa, legalábbis az európai normák szerint. Náluk ez a határ a jogi norma. Hallatlanul meglepett Kalász Mártonnak az a bejelentése, hogy már többen is jelentkeztek pótolni a kilépő írókat! Számomra ez felfoghatatlan! Az átlagembert sem lehet pótolni. Nem tudom hát, kivel akarja »pótolni« Esterházyt, Nádast, Kovács András Ferencet, és egyenesen kínosnak érzem, hogy az írószövetség elnöke így fejezze ki magát! Nem látom ugyanakkor aktuálisnak Kántor Lajos és a többiek békítési szándékát, jobban örültem volna egy elemzőbb megközelítésnek, mert nem véletlenül fajultak idáig a dolgok. Nem tudom mire vélni a megbékélési javaslatot, bár igazán nem vagyok indulatos természet, és nehéz elfogadni, hogy emberek, akiket nagyon rég ismerek, tisztelek, barátaim, nem vették észre, hogy ez a kilépés erkölcsi döntés volt” – nyilatkozta Szilágyi Júlia.

Melyik botrány?

Sántha Attila költőt, az Erdélyi Magyar Írók Ligájának ügyvezető elnökét arról kérdeztük, fel van-e készülve az erdélyi magyar írószövetség hasonló konfliktusok kezelésére. Szerinte az EMIL-nek semmi köze nincs a magyarországi ügghöz. „Ez egy másik írószövetségen belüli ügy, amellyel kapcsolatban az EMIL tagjai, akik az írószövetség tagjai is, nyilváníthatnak véleményt.”

Sántha Attilának, aki saját döntésből nem tagja a Magyar Írószövetségnek, meggyőződése, hogy „az EMIL-en belül ilyesmi nem fordulhat elő. Egyszerűen azért, mert az erdélyi írók, ahogy a reakciójukból elnézem, egyszerűen nem értik, ahogy én sem értem, hogy mi történik a Magyar Írószövetségben a Döbrentei-ügy kapcsán. Ha pedig valamit nem értenek, akkor az nem lehet ügy nálunk.”

Sántha Attila

„Melyik írószövetségi botrány? Ja, a magyarországi?” – kérdi a telefonvonal túlsó végéről a meglepett hang, amikor időpontot kérünk egy rövid interjúra. Fodor Sándort szemmel láthatóan nem a Döbrentei-ügy, illetve a Magyar Írószövetségből kiálló írók sorsa foglalkoztatja a leginkább. Jelenleg kolozsvári házában dolgozik, és mint az Erdélyi Magyar Írók Ligájának elnöke azt latolgatja, elvállalja-e továbbra is az EMIL elnöklését. Fodor Sándor alelnöke a Romániai Magyar PEN Klubnak, tagja a Romániai Írók Szövetségének és a Magyar Írószövetségnek. Az utóbbi szervezetben kialakult botrányról értesült ugyan, de nem tartja érdemesnek, hogy folyamatosan figyelemmel kísérje. „Megdöbbenett a kilépők érvelése, mert a Döbrentei álláspontjáért nem lehet az írószövetséget felelősségre vonni és mint írói szervezetet politikai nézeteit ellenőrizni – magyarázza az író. – Nem látom értelmét, hogy az írószövetség mint szakmai szervezet a tagjait azok politikai állásfoglalásáért ítélje vagy marasztalja el. Azért, mert ilyen alapon holnap nem azt fogja mondani, hogy mit nem mondhat valamely tagja, hanem azt, hogy mit kell mondani – akárcsak a múlt rendszerben.” Ezért is ért egyet Kántor Lajossal, valamint a levél többi négy aláírójával, és – mint mondja – ő is csatlakozott volna hozzájuk, ha megkeresik.

Fodor Sándor

Fodor Sándor szerint hasonló konfliktus az általa vezetett EMIL-ben nem adódhat, ugyanis „mi nem politizálunk”. „A zetelaki író táborban például mindenről szó van, ami az életünket, lehetőségeinket illeti, de politikáról nem vitázunk. Van egy barátom, György Attila, akit nagyra becsülök, kitűnő írónak tartok. Amikor elkezd politizálni, csak mosolygok, mert homlokegyenest ellenkező az álláspontja és a nézete az enyémmel, és ezt ő is tudja. Különben nagyon jóban vagyunk, nem vitatkozunk politikáról, ezen túlmenően az írása érdekel, nem a politikai nézetei.”

Lászlóffy Aladárt, aki egyike az öt erdélyi levélírónak, telefonon értük utol Budapesten. A vele folytatott párbeszéd is hasonlóan kezdődött, mint az előbb említett, ellenben merőben másként ért véget:

- Melyik írószövetségi botrány?
- Amely a Magyar Írószövetségben belül a Döbrentei-ügy kapcsán kialakult.
- Milyen Döbrentei-ügy? Írják meg bátran, meg fogom vásárolni a lapot. Ki küldte magát?
- Riportot készítünk erről a témáról, és megkeresünk minden ez ügyben érintett személyt. Kérdésére válaszolva: az Erdélyi Riport főszerkesztője.
- És ki a főszerkesztő?
- Stanik István.
- Így van. Na hát akkor üdvözlöm a Stanik Istvánt – mondja, s a beszélgetést befejezettnek tekinti.

Ártalmas indulatok feszülnek

Kántor Lajos szerencsétlen, veszélyes és önvészélyes ügynek tartja a Magyar Írószövetségben kialakult helyzetet, szerinte a vezetőség nem kezelte helyesen a Döbrentei-ügyet. „Döbrentei beszédei minősíthetetlenek, én nem tudom elfogadni ezt a beszédmódot és felfogást. Nyilvánvaló, és ezt jeleztem is a választmányi ülésen, nem értek egyet **Eörsi Istvánnak** a Magyar Hírlapban megjelent írásával sem, amelyben örömet fejez ki, hogy az írószövetség feloszlik. Úgy érzem, olyan indulatok feszülnek, amelyek ártalmasak.

Kántor Lajos

Az írószövetség szakmai szervezet kellene legyen, nem szabad bevinni a politikát semmilyen oldalról. Döbrentei beszédei elítélendők, de nem tudok örvideni a kilépéssorozatnak. Véleményem szerint ezt nem így kellett volna megoldani, bár abban igazuk van, hogy az írószövetség és a választmány nem jól kezelte az ügyet.”

Kántor Lajos a választmányi ülésen tartózkodott, amikor az írószövetségnek Döbrenteivel kapcsolatban kellett volna állást foglalnia. „Azt mondtam, nincs a dolog megoldva azzal, hogy az elnökségnek ezt a kétmondatos korábbi állásfoglalását a választmány elfogadja, ezt meg kell tárgyalni. Ott is jeleztem, hogy az ügyet nem lehet szőnyeg alá seperi, és nem is fog egyhamar megszűnni, mivel mindkét oldalon hecckampány folyik.”

„Nincsenek illúzióink – mondta az Erdélyi Riportnak Gálfalvi György, a Látó szépirodalmi folyóirat helyettes főszerkesztője – azzal kapcsolatban, hogy levelünkkel meghallgatásra találunk, de amíg van fal, addig mi is hányjuk a borsót rá.” Gálfalviék a probléma lényegét abban látják, hogy a személyes motivációk előtérbe kerültek a közösségi motivációkkal szemben, és hiányzik a közös felelősség az írószövetség megmentése és eredményes működtetése iránt. Gálfalvi úgy véli, pozícióharcokról van szó különböző írószövetségi szervezetek között, olyan szervezetek között, mint azt az Élet és Irodalom egyik cikkírója helyesen megállapítja: amelyeknek a taglétszáma nem indokolja, hogy súlyukat jóval meghaladó befolyásolást szerezzenek a minisztériummal való kapcsolatban. „Ezen belül kétségtelen az – folytatta Gálfalvi –, hogy mindkét oldal felől elfogultságok élnek, ezeket az elfogultságokat mi erdélyiek különösen élesen érezzük. Azt is meg kell mondanom, hogy irányunkban, egyáltalán a határon túli magyarok iránt is tapasztalható egy olyan ellenérzés, amelyet magunkra nézve legalábbis bántónak érzünk. Megállapították ugyanis, hogy nekünk határon túliaknak nincs egészséges erkölcsi érzékünk, azért, mert a másik táborban leledzőkkel is szóba állunk.”

A helyettes főszerkesztő azt is elmondta, többször is szemrehányást kapott innen-onnan, amiért egyik vagy másik táborban levő embert meghívott és felléptetett a Látó Irodalmi Színpadán. Gálfalvi úgy véli, hogy a határon túli magyar írók jobban megszenvedik és jobban átérzik ennek az áldatlan vitának a hozadékát. „Az intézményeinkre nagyon kell vigyáznunk, mert nehezen hoztuk létre, és nehezen tartjuk fenn őket, éppen ezért úgy érzem, felelősségérzetünk élesebb és talán hangsúlyosabb az intézményeink iránt, tehát a felelősségérzetet emelném ki a levél megírásának a motivációi közül” – mondta.

Az elnök választói túszává vált

Kőrössi P. József költő, a kilépők egyike Nagyváradról települt át Budapestre a 80-as évek elején. Jelenleg a Noran Könyvkiadó vezetője, előzőleg több éven át töltött be különböző tisztségeket a Magyar Írószövetségben, több elnök mellett, a szövetség titkáráként.

– Miért határozott úgy, hogy kilép az írószövetségből? Vállalva a tagságot nem látott volna lehetőséget a helyzet megváltoztatására? Adódik egy, igaz, politikai vonatkozású, erdélyi párhuzam: Markó Bélának is azt mondják, legyen ellenvélemény, de azt a polgári szövetségek a Szövetségen (mármint az RMDSZ-en) belül maradva érvényesítsék.

– Valaminek történnie kellett. Az nem lehet, hogy folyamatosan provokálnak, te meg kussolsz. Az elnöknek számos esetben lett volna lehetősége arra, hogy meggyőzze az elnökséget, azzal a háta mögött pedig a választmányt, hogy józanul foglaljon állást. Ha ez így történt volna, most nem itt tartanánk. Kalász Márton választóinak túszává vált úgy, hogy észre sem vette. A kérdés második felére válaszolva: alig vannak már nyitott fülek abban a választmányban. A hangadók saját hangjukon kívül nem akarnak mást hallani. Ezt ki is jelentették, amikor konfliktus még nem volt, csak tiltakozás. Amúgy szerintem nincs párhuzam az RMDSZ és az írószövetségben belül történtek között. Minket, akik tiltakoztunk az írószövetség vezető testületének egy tagja által többször hangoztatott antiszemita, kirekesztő megnyilatkozás ellen, senki sem kért, hogy maradjunk, ne lépjünk ki, és belülről, viták útján bírjuk jobb belátásra – a gyűlölködőket. Örültek a történeteknek. Megszabadultak a józanoktól, az értéktől. Azoktól, akik nem botrányokkal, hanem műveikkel szereztek maguknak nevet itthon és külföldön. Mert nézzük csak meg a kilépők listáját Konrádtól Parti Nagyon át Esterházyig, Nádas Pétertől Bodor Ádámon át Krasznahorkay Lászlóig, Kukorelly Endréig és Szabó Magdáig. Ők, ezek az írók, és még sokan mások, hozzájuk hasonlókat vitték be az elmúlt húsz évben a magyar irodalmat az európai köztudatba. Leegyszerűsítve: ők azok (s a névsor többnyire, de nem kizárólag, a kilépők listájáról bővíthető), akik a (magyar) valóságot úgy tudták megjeleníteni, hogy az nemcsak itthon, nemcsak a magyar világban érvényes és hiteles, hanem azon túl is. Érdeemes időrendben visszanézni a történéseket. És látni azt is, hogy több hete Döbrentei Kornél neve minden napilap első, második oldalán szerepel. Van, akinek ennyi kell a hírnévhez.

KPJ

Mi minden változást kétszer csinálunk meg

– Mi lehet a megoldás? A most kilépettek egy új szövetséget alakítanak, esetleg

tagságot vállalnak valamely másik, most is létező írószervezetben?

– A rendszerváltás éveiben, amikor többen, közöttük sokan azok közül, akik most kiléptek, úgy láttuk, hogy az akkori írószövetséget le kell bontani éppúgy, mint csaknem minden állami szervezetet, amelyről már akkor látszott, hogy régi struktúrája, egészségtelen szemlélete, beidegződései miatt úgy nem maradhat, illetve ha mégis, akkor csak árthat a tagságának, s – ha nagyképűen akarok fogalmazni, és az írószövetség esetében ez talán mégsem tűnik annak – a társadalmi megbékélésnek is, kevesen voltunk, nagyon kevesen. A többség féltette az írószövetség egységét, az apparátus meg az egzisztenciájának megőrzését tartotta fontosabbnak. Ez talán még érthető is. Egyetlen elnök sem vállalta, hogy feloszlassa a szövetséget, hogy majd irányzatok, ideológiák, szakmai preferenciák és barátságok alapján kis sejtekből, szervezetekből új szövetségként keljen életre. Ennek ittuk meg a levét több mint tíz éven át, s most az akkor elmaradt lebontás történik meg spontán, egy szikra hatására. Úgy tűnik, mi magyarok vagyunk azok, akik a rendszerváltás után minden változtatást kétszer csinálunk meg. Egyszer úgy, hogy nem merünk semmihez és senkihez hozzányúlni, aztán meg úgy, hogy még egyszer nekifutunk és azokat az értékeket is óhatatlanul rombolni kezdjük, amelyek időközben megszülettek. A kilépők egy része már eddig is tartozott másik írószervezethez, sokan például a Szépírók Társaságának vagy a JAK-nak a tagjai.

– Mi a véleménye az öt erdélyi író – Gálfalvi György, Gálfalvi Zsolt, Kántor Lajos, Horváth Andor és Lászlóffy Aladár – leveléről?

– Gálfalvi Gyurit tizenhét éves korom óta, több mint harminc éve ismerem, azt hiszem, fiatalabb létem ellenére megbántás nélkül mondhatom, hogy a barátom. Lászlóffy Aladárt az elmúlt hónapokban ismergettem meg közelebbről, és már nemcsak a költészetének, hanem a személyének, az egyéniségének is tisztelője vagyok. Gálfalvi Zsoltot, Horváth Andort, Kántor Lajost eddig csak távolabbról tiszteltem, és tisztelem őket továbbra is. Kulturált, európai hangú, aggódó levelük bennem is megrezegtetett valamit. Ami itt most történik, azt hiszem, Erdélyben sohasem tudott volna megtörténni, és remélem, nem tud ezek után sem. Nekik is meg kell érteniük bennünket. Meggyőződésem, hogy ami most történik, az egy tisztulási folyamat lesz. Sajnálatos, hogy ennek a kiprovokálásához erre a botrányra volt szükség. (Arról beszélek, ami az írószövetségben történt, nem a költőről.) Nehéz erkölcsi helyzetbe, döntés elé most már elsősorban ők, a határon túl élők kerülnek, hiszen állami dotációja ahhoz, hogy a határon túli írókat utazzassa, elszállásolja, ha valaki például könyvtári bűvárkodás miatt jön a fővárosba, vagy író-olvasó találkozóra, egyelőre csak az írószövetségnek van. Ezért is méltánylandó azok bátorsága, akik nem gondolva ezekre a feltételekre léptek ki.

Még valami. Az elmúlt napokban a sajtó egy része ismét a már rég idejétmúlt urbánus–népi ellentét irányába igyekezett eltolni az ellentéteket. Én nem érzek ilyen törésvonalat. Én azért léptem ki az írószövetségből, azért írtam alá közös kilépő nyilatkozatot, mert nem vagyok antiszemita. Úriember nem érzi jól magát olyan társaságban, ahol zsidóznak, románóznak, cigányóznak vagy erdélyieznak (ilyen is van!), vagy mint a kommunizmus alatt, lengyeleznek. Erdélyi embernek ezt nem kell megmagyarázni. Tudom, sokat változott a helyzet, mégis el kell

mondanom: huszonkilenc évet éltem Nagyváradon, megfordultam mindenféle közösségben. Az én környezetemben az európai kultúrát mércének tekintő, a keresztény-zsidó értékrend mentén élő, azt gyakorló intelligens úriemberek dolgoztak. Soha nem hallottam, hogy zsidóztak volna. Nem úriemberhez méltó viselkedés. Ezt tanultam.

Az elnök szóljon meg

Pomogáts

Pomogáts Béla hat éven át volt az írószövetség elnöke, s ez a tény is indokolta döntését, hogy az írószövetségből nem lép ki. „Nem lépek ki, egyrészt a szövetség számomra egyféle nosztalgikus odatartozást jelent. Másrészt van a szövetségnek egy hagyományos intézményi jellege, itt zajlik az irodalmi élet jelentős része. Ennek megfelelő keretűl, háttérűl szolgál. Harmadrészt az írószövetségnek jelentős szerepe volt és van abban, hogy a határon túli magyar írókat az egyetemes magyar irodalom egészéhez kösse. Ugyanakkor én is elítélem Döbrentei Kornél retorikáját, amely az egész válságot elindította. Szükséges lett volna, hogy a szövetség vezetése a korábbiaknál határozottabban határolja el magát mindenféle antihumánus megnyilvánulástól, így az antiszemitizmustól is. Azt tartottam volna fontosnak, hogy az elnök azonnal szóljon meg, amikor az ügy kipattant.

- Elnöksége idején voltak-e hasonló konfliktusai?
- Több ilyen is volt. Például valamikor 1997-ben Torgyán József, a Kiszgazdapárt akkor még ellenzéki elnöke az Országgyűlésben súlyos szavakkal támadta Petri Györgyöt és Esterházy Pétert. Felszólított, hogy elnökként ítéljem el íróársaimat. Én nyilatkoztam minősítettem Torgyán felszólalását illetéktelennek, s megvédtem az írókat. Az írószövetség elnökének van lehetősége arra, hogy kellő határozottsággal megelőzze a konfliktusokat.
- Lát-e kiutat a mostani helyzetből?
- Nem látok esélyt a helyzet gyors rendeződésére. Az egészet meg lehetett volna előzni, ha elfogadják korábbi javaslatomat, hogy az írószövetség alakuljon át irodalmi társaságok keretszervezetévé, s ezek felett működjön ernyőszervezetként, kizárólag érdekvédelmi jelleggel. Ebben a sajnálatos ügyben most csak egyetlen dolognak örülök, hogy már nem én vagyok a Magyar Írószövetség elnöke.

Részletek Döbrentei Kornél január 11-i beszédéből

Voltaképpen béketüntetésre gyűltünk itt össze, jó akaratú emberek. Mert az jó, ha végre van akaratunk és készletünk tiltakozni a népünk megsemmisítésére törekvő, vallási köntösben folytatott engesztelhetetlen háború ellen! A magyarság erkölcsi holokausztja ellen, amelyet álpróféták, álruhában, álorcában – csak a szakálluk valódi – vezényelnek.

Itt és most, ahol kétezer év után a keresztényüldözés parancsa ismételt kimondatott, még ha percmemberke fiók-Heródések által is. Igen, ül a bibliai mondás: a hang Jákobé, de a kéz Ézsaué. Hát ez a fekete evangélium, szerzette a sátán.

De valóban itt kéne seregelnünk? Mert a tetthely, a kivitelezés fóruma nem mindig azonos a bűntény gondolatának és kitervelésének fogadási helyével. Nem mindig ott van a sír, melyben egy nemzet süllyed el, ahol ássák. Nálunk ez, ahol állítólag árkokat temetnek, miközben keresztfákat döntenek ki, kivált igaz. A temetőszolgákat máshonnan igazgatják. Onnan, ahová a madár is kéken jár (micsoda madár!), de az nem a boldogság kék madara; csőrében a zöld gally látszatra, kifelé átmításul a nagyvilágnak, a béke olajága, ám befelé mindez a sűrű gyűlölet mérgebe mártva. Hát ne jöjjön el az ő országa!

Mi hozott ide minket az oly soká késlekedő, jogos önvédelmen túl? A felháborodás, melyet egy szűk értelmiségi csoport, kemény mag – rothasztó tevékenységük karakterisztikusan jól körülírható, ám egy tömény káromkodás olykor, ha nem is szebben, de pontosabban beszél, mint egy rózsaszál – rendszeres impertinenciája keltett s kelt ma is, és nincs törvény, amely megvédené tőlük az országlakosokat. Van viszont egy – szégyenszemre megszavazta a parlament –, amely őket, a gyűlöletbeszéd valódi gyakorlóit oltalmazza, s lám, teszik is a dolgukat.

A nagydolgukat, bele az arcunkba. Azért vagyunk itt, hogy ezt többé és tovább zavartalanul és büntetlenül ne tehessék. Elég volt a felmérő és letapogató provokációs sorozatokból, melyek azt hivatottak eldönteni, ennek a népnek mekkora a tűrőhatára, toleranciás képessége, meddig lehet elmenni a szentséggyalázásban, a blaszfémiában, meddig és milyen mértékben rondíthatnak bele egy ilyen nagy történelmi múlttal bíró nemzet önértékeibe. És ugrásra készen várakoznak minden visszautasító reakcióra, hogy nacionalizmusnak, antiszemitizmusnak minősíthessék, feljelentő levelekben híreljék, keltsék rossz hírünket a nagyvilágban. (...)

Te jó Isten, még elgondolni is rossz, hogy fortyog a mélyben.

Felettébb elgondolkodtató, hogy ez a sem embert, sem Istent nem ismerő magatartás csak itt Magyarországon dívik. Sehol másutt a világon. A volt kelet-európai blokk államaiban sem. Miért nem? Miért mindig mi vagyunk a rossz szigete? Nézzünk magunkba is! Egy-két tüntetés nem mossa le a gyalázatot. Mi válthat meg minket? Talán az, hogy odatartsuk orcánk másik felét is? (...)

Kereszteket állítottunk az országban, hogy figyelmeztessünk: a sátán offenzívában van. Kérdezték az álnaivak, miért nem a jászolt emeltük magasba. Mert itt már a megszületés sem bizonyos, már az anyaölből elölve az utódlás, az abortuszok miatt a népünk már eleve keresztre feszítve, Európa pedig hitehagyott lett. A mi Koppányunk programja szent hozzá képest. Úgy látszik, mint annyiszor, megint nekünk kell önáldozóan megváltani úgy, hogy ebből csak a mi önmegváltásunk reked ki.

De talán mégse. Amikor Európát védelmezzük, akkor Szent Istvánt, Szent Lászlót is, aki ha kellett, mert az ország érdeke úgy kívánta, még a pápával is ujjat húzott. Amikor Európát védelmezzük, akkor az Árpád-házi királylányokat is, akik mindmáig meghatározóan képviselik a keresztény gondolatot, és kijelölték ősi helyünket túl az aktuális leminősítő politikán.

És amikor az Istent védelmezzük, akkor az Aranybullát is, mint nemzeti ősalkotmányt, de még a Werbőczy-féle Hármaskönyvet is és visszafelé a Vérszerződést és legújabb kori tizenkét – mindmáig teljesületlen – pontjainkat is.

De mindenek előtte és után a mindenható Istent, most már jóvátételi követelésként szólítva föl: „Isten, áldd meg a magyart!”

Kapcsolódó cikkek:

[Pomogáts nem lép ki... \(03. 25.\)](#)

Hír 220. [Mosolyszünet \(03. 14.\)](#)

Hír 219. [Kérdések a végekről \(03. 13.\)](#)

[JAK-nyilatkozat - 03. 12.](#)

[Menyhért Anna a Döbrentei-ügyről](#)

[Döbrentei Parti Nagyról](#)

[A levél, a beszéd, a válogatás](#)

[Vizitáció a nácibárban](#)

[Az Irodalmi Kerekasztal állásfoglalása](#)

[A sakkbefőtt](#)

[Közmagyar kilép \(?\)](#)

[Erdélyi Riport]

2004-03-27 10:21:00